

Predmet *Simbolnost, mitskost in obrednost v verstvih* predavajo trije profesorji: prof. Petkovšek (filozof), Krajnc (liturgik) in Potočnik (sociolog). Ker je predviden v prvem semestru, so predavanja oblikovana tako, da ima predavanja v oktobru prof. Petkovšek, v novembru prof. Krajnc ter v decembru in januarju (zaradi praznikov) prof. Potočnik.

V primeru, da se vpiše manj kot 10 študentov, so predvidene le konzultacije (za vsakega študenta 2 uri).

OBREDNOST V VERSTVIH

A) PREDAVANJA

Nekaj osnovnih pojmov o pomenu obreda in praznovanju glej na spletni strani datoteko z naslovom: *Obrednost v verstvih – uvodno predavanje* (prim. <http://liturgija.prostija-ptuj.si> ⇒ Katedra za liturgiko, ⇒ Religiologija in etika). Vse ostalo gradivo je razvidno iz vaj in vprašanj za izpit ter odgovarjajoče literature.

B) SEMINARSKE VAJE

VAJA 1: Moč obreda

V obsegu 3–4 strani opišite pomen obreda za človeka: npr. s psihološkega, socialnega, duhovnega ... vidika. Lahko ga opišete tudi v odnosu to časa, prostora, glasbe, gledališča, igre itd.

1) Heribert Fischebeck, *Die Kraft der Rituale. Lebensübergänge bewusst erleben und gestalten*. Kreuz Verlag, Stuttgart 2004

- * Die Rückkehr der Rituale (str. 11–18)
- * Die psychologische Funktion von Ritualen (str. 19–26)
- * Die soziale Funktion von Ritualen (str. 27–30)
- * Die spirituelle Dimension von Ritualen (str. 31–34)
- * Ein Ritual zu Abschied und Neubeginn (str. 124–127)
- * Ein Ritual zur Heilung (str. 128–130)
- * Ein Ritual zur weiblichen Initiation (str. 136–139)
- * Ein Ritual zur Scheidung (str. 140–143)

2) J. Michael Joncas, *Ritual Transformation: Principles, Patterns, and Peoples*, v: Robert W. Hovda, *Toward ritual transformation*, The Liturgicall Press, Collegeville – Minnesota 2003

- * Five principles about change in religious Rituals (str. 49–59)

3) Aldo Natale Terrin, *Il rito. Antropologia e fenomenologia della ritualità*. Editrice Morcelliana, Brescia 1999

- * Il rito, per necessità e per gioco (str. 143–187)
- * Spazio e rito (str. 191–216)
- * Tempo e rito. Il rito come scansione del tempo (str. 217–256)
- * Rito e musica (str. 257–300)
- * Rito e teatro. La mediazione della *performance* (str. 301–352)

VAJA 2: Od poganskega do krščanskega praznika

Tu so naštetja le rimska poganska praznovanja (prim. Nada Grošelj (ur.), *Praznično leto Rimljanov v pesmi. Verzi o praznikih, običajih, ozvezdijih*, Mladinska knjiga, Ljubljana 2006). Primerjajte jih s keltskimi in nato predstavite, kako je Cerkev omenjena praznovanja nadomestila s krščanskimi. Opis poganskih praznovanj pa primerjajte tudi s kakšnim izvenevropskim verstvom, lahko pa omenite tudi kakšno podobnost s slovenskimi šegami in navadami (prim. Niko Kuret in drugi). Skratka, v nalogi je potrebno pokazati antične elemente, ki so bili nadomeščeni s krščanskimi, razložiti, kako jih vrednotiti glede na njihovo vsebino, kako jih je nova vsebina prekrila in kako so se ohranili tudi v morebitnih šegah in navadah.

1. JANUARSKI POGANSKI PRAZNIKI: praznovanje novega leta – 1. januar ali 9. januar ter z njim povezana praznika karmentalije (11. jan.), kompitalije (3., 4. in 5. jan.) in setveni praznik – feriae sementivae – 24. jan.)
Krščansko praznovanje novega leta
2. FEBRUARSKI POGANSKI PRAZNIKI: parentalije – 13. febr., luperkalije – 15. febr., kvirinalije (17. febr.), feralije (21. febr.) in terminalije (23. febr.)
Praznik Marijinega očiščevanja
3. MARČEVI POGANSKI PRAZNIKI: Marsov rojstni dan (1. Marec), praznik Ane Perene (15. Marec), liberalije, Bakhov praznik (17. marec), praznik smrti vegetacijskega boga Atisa (od 15. do 27. marca)
Velika noč
4. APRILSKI POGANSKI PRAZNIKI: veneralije (1. april), cerealije (12.-19. april), parilije (21. april), vinalije (23. april)
Jurjevo, vinski praznik
5. MAJSKI POGANSKI PRAZNIKI: floralije (28. april do 3. maj) (keltski praznik Beltane), lemurije (9., 11., 13., maj – praznik mrtvih), obletnice svetišč: Marsa (12. maj), Merkurja (15. maj),
Vsi sveti, dan rajnih, praznik posvetitve cerkve
6. JUNIJSKI POGANSKI PRAZNIKI: vestalije (9. Junij), matralije (11. junija), male kvinkvatre (praznik glasbenikov)
7. OKTOBERSKI POGANSKI PRAZNIKI: vinski praznik meditrinalije (11. okt. pozneje vindemia - praznik trgatve - 15. okt.), fontanalije (13. okt.), , in obredno čiščenje orožja (19. okt.).
Martinovo in martinovanje (»krst« mošta v čast Bakhu)

8. NOVEMBRSKI POGANSKI PRAZNIKI: izije ali najdenje Ozirisa (keltski praznik Samhain – noč čarovnic)
Praznik vseh svetih in dan mrtvih
9. DECEMBERSKI POGANSKI PRAZNIKI: saturnalije (17. dec.), Dies natalis Solis invicti (25. dec.)
Božična praznovanja

VAJA 3:

Opišite eno splošno in eno zasebno praznovanje in ga analizirajte z vidika obrednosti, to je, da opišete vse »obrede«, šege in navade, ki oblikujejo določen red in s tem obred praznovanja.

a. Splošna praznovanja:

- i. Obletnica samostojne Slovenije
- ii. Praznovanje občinskega praznika
- iii. Dan proti totalitarizmu – praznovanje svobode (23. avgust)
- iv. Praznovanje evropskega dneva jezikov (26. sept.)
- v. Svetovni dan oceanov (8. junij)
- vi. Pust – kurentovanje; valentinovo, gregorjevo, jurjevo, prvomajsko, kresovanje, martinovanje, miklavževanje, silvestrovanje

b. Zasebna praznovanja:

- i. Praznovanje rojstnega ali godovnega dne
- ii. Praznovanje krsta, prvega svetega obhajila, birme, poroke
- iii. Jubilejna praznovanja – obletnice: 25-letnica (srebrna), 50-letnica (zlata; Abraham), 60-letnica (biserna), 65-letnica (diamantna), 70-letnica (železna)
- iv. Valeta ob zaključku srednje šole; brucovanje, ...

Druga literatura:

- Alenka Goljevšček, *Med bogovi in demoni. Liki iz slovenske mitologije*. Mladinska knjiga, Ljubljana 1988
- Dolf Lindner, *Praznoverje*. Mohorjeva založba, Celovec 1991
- Dušan Rešek, *Šege in verovanja ob Muri in Rabi*. Pomurska založba 1979
- Joseph Campbell, *Miti, po katerih živimo*. Založba Eno, Ljubljana 2007
- Magda Peršič, Šege na Pivškem. *Praznični časi in praznovanja v koledarskem letu*, Postojna 2003
- Margo Westrheim, *Koledarji sveta. Pregled koledarjev in načinov praznovanja*. Založba Amalietti, Ljubljana 2000
- Mircea Eliade, *Kovači i alkemičari*. Biblioteka Zora, GZH 1983 (orig. *Forgerons et alchimistes*, Paris 1977)
- Nada Grošelj (ur.), *Praznično leto Rimljanov v pesmi. Verzi o praznikih, običajih, ozvezdijih*. Mladinska knjiga, Ljubljana 2006
- Nadja Furlan, *Iz poligamije v monogamijo. Inkulturacija krščanskega zakona v Zambijsko kulturo*. Teološka fakulteta, Ljubljana 2008
- Niko Kuret, *Praznično leto Slovencev*. I-IV, Ljubljana, 1989
- Pavle Zablatic, *Čar letnih časov v ljudskih šegah na Koroškem*. Mohorjeva založba, Celovec 1984

- Pavle Zablatic, *Od zibelke do groba. Ljudska verovanja, šege in navade na Koroškem*. Mohorjeva založba, Celovec 1982
- Vinko Möderndorfer, *Verovanja, uvere in običaji Slovencev*. Družba sv. Mohorja v Celju 1948
- Vinko Potočnik, *Človek – obredno bitje*. V: *Vzgoja. Revija za učitelje, vzgojitelje in starše*, št. 13, marec 2002, 6-7
- Zmago Šmitek, *Mitološko izročilo Slovencev. Svetinje preteklosti*. Študentska založba, Ljubljana 2004

IZPIT IZ OBREDNOSTI V VERSTVIH

A) Opravljeni **prva in druga vaja** ter oddani vsaj en teden pred izpitom in sicer na naslov: slavko.krajnc@teof.uni-lj.si s pripisom »Vaja iz predmeta *Simbolnost, mitskost in obrednost v verstvih*.«

B) Vprašanja:

- 1) Človek je obredno bitje: Kaj je obred in kakšno moč ima v življenju človeka
- 2) Neponovljivost ali enkratnost obredov
- 3) Do katere mere je lahko notranji in do katere mere zunanji udeleženec "objektiven" v opisu obreda
- 4) Človek je bitje praznovanja: pomen praznikov in praznovanja
- 5) Katera so splošna in katera so zasebna praznovanja
- 6) Predstavitev izbranega koledarja in njegovih praznikov (izvenevropska verstva)